

DOI 10.36074/logos-01.10.2021.v1.11

БУЛІНГ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ

Петечел Олексій Юрійович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права
*Навчально науковий юридичний інститут
Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка*

УКРАЇНА

На жаль, насильство серед школярів стає досить розповсюдженою проблемою. Булінг сьогодні є однією з найгостріших соціальних проблем у підлітковому та ранньому юнацькому віці. Особливого розповсюдження набувають випадки систематичного та довготривалого негативного впливу учнів один на одного, в тому числі із залученням великої кількості учасників. Зниження рівня цього негативного явища стало однією з найактуальніших проблем сьогодення.

Важливим напрямом для розроблення заходів запобігання булінгу є ефективна діагностика та раннє виявлення даного явища.

Оцінка наявності булінгу в школі включає різні способи виявлення цього явища, включаючи методи спостереження за дитиною в школі і вдома. Варто відзначити спеціально розроблені методи діагностики булінгу. Серед них опитувальник Д. Олвеуса (D. Olweus «The Olweus Bullying Questionnaire»), який дозволяє виявити агресивних жертв, частоту випадків булінгу, та опитувальник «Ситуація булінгу в школі» С. Дж. Кім (S. J. Kim «The situation of bullying in school») дозволяє визначити, зокрема, обізнаність вчителів щодо ситуації булінгу.

Є ряд і перешкод, що ускладнюють або унеможливають виявлення булінгу в школі і на усунення яких повинна першочергово спрямовуватися профілактична робота. Зокрема, до них слід віднести: відсутність вмінь та навичок уникнення конфліктів; замовчування або заперечення наявності явища у колективі; підміна проблеми міжособистісного спілкування; відсутність навичок та вмінь виявлення, запобігання або припинення булінгу; недооцінка ролі педагога у вирішенні конфлікту.

Поширеність булінгу в колективі має негативні наслідки для розвитку особистості учня, зокрема: зниження настрою, депресивність, тривожність, нестійкість уваги, агресивність, зниження успішності, суїцидальна поведінка, протестна поведінка, соматичні розлади.

Чи не найважливішим моменту у зниженні рівня поширеності булінгу є формування особистісних позитивних взаємовідносин між педагогом та учнем, між учнями. Адже авторитарний стиль спілкування вчителя з учнями призводить до появи страхів (в учнів з'являється відчуття незахищеності), ізоляції (учень відчуває себе іншим, ніж усі в класі), розчарування (через постійний стрес учні розчаровуються у школі); агресивної поведінки, психосоціальної дезадаптації (несформованість навиків комунікації, навчальної діяльності, відсутність самоконтролю).

На сьогодні першочерговим заходом запобігання булінгу є активна просвітницька робота щодо роз'яснення суті даного явища, способів протидії та захисту від нього. По Україні активно проводяться масові акції в навчальних

зкладах за участю відомих авторитетних для дітей особистостей, педагогів, психологів та соціальних працівників, метою яких є спонукання учасників шкільних колективів не приховувати факти цькування, виховування нетерпимості до проявів булінгу.

Одним із заходів запобігання булінгу Децюк Т.М. та Максьом К.В. пропонують проведення регулярної групової та індивідуальної роботи соціальних педагогів, фахівців центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді, фахівців центрів психології, волонтерів – майбутніх соціальних працівників з дітьми, молоддю, батьками та вчителями спрямовану на виявлення та усунення наслідків булінгу та його профілактику (Т. М. Децюк, К. В. Максьом, 2018).

Одним із напрямків профілактики булінгу є участь в антибулінгових програмах, що передбачають розвиток комунікативних навичок, навичок розв'язання конфліктів, стресостійкості особистості. Успішні антибулінгові програми, що були запроваджені в окремих європейських державах передбачали, зокрема, рольові ігри, в яких виконуються функції жертви та агресора, написання творі на тему почуттів жертви булінгу, обговорення в класі фактів насильства, обговорення проблематики насильства в межах класного колективу.

З проведенням адміністративно-територіальної реформи та децентралізації, в Україні було створено громади, які об'єднали навколо себе населені пункти, що дозволяє сьогодні більш уніфіковано та кваліфіковано проводити перетворення в громадах. Це стосується і освітніх процесів. Чинне законодавство вимагає прийняття та реалізації програм запобігання та протидії булінгу у кожному загальноосвітньому навчальному закладі. Однак вважаємо, що підвищить ефективність антибулінгових заходів розробка комплексних антибулінгових програм в межах кожної об'єднаної територіальної громади з підкріпленням їх відповідними фінансовими ресурсами. Можна запропонувати наступні положення, що повинні бути б бути відображені у програмі: проводити анонімні опитування дітей, опитування для вчителів, опитування для батьків; включення занять з профілактики булінгу в обов'язкову шкільну програму; створення кодексу правил, розробленого спільно з дітьми, щодо булінгу і поведінки дітей при конфліктах; рольові ігри, програвання ситуацій цькування та ін.; контроль під час шкільних змін і поза класами; організація ігрового простору і дозвілля дітей; акцент на роботі з дітьми – свідками цькування; створення лінії довіри з питань булінгу на базі школи; регулярні зустрічі з батьками; організація груп підтримки для дітей-жертв цькування, для батьків дітей-жертв і для батьків дітей-«агресорів»; індивідуальна психологічна робота з дітьми-жертвами; тренінги впевненої поведінки для дітей-жертв.

Важливим елементом протидії та запобігання протидії булінгу є систематичне підвищення рівня знань у цій сфері. В Україні пропонуються для безкоштовного проходження онлайн-курси на відповідну тематику, що організовані як Міністерством освіти та науки так і різноманітними громадськими організаціями, що працюють у цій сфері.

Список використаних джерел:

- [1] Децюк Т. М., Максьом К.В. (2018). Формування професійних навичок із протидії шкільному булінгу у майбутніх соціальних працівників у процесі позааудиторної роботи. Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. Вип. 81(2). С. 119-122. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2018_81\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2018_81(2)_28).
- [2] Петечел О.Ю. (2019). Булінг: юридико-психологічний аналіз та запобігання. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. Випуск 49. С. 259-263.